



Postzegelvereniging

## “Onderling Contact”

Bergen op Zoom

---

### Peperbus

De Peperbus is de kerktoren van de Sint-Gertrudiskerk in Bergen op Zoom.



De toren gezien vanuit de Kremerstraat.



Gezien vanaf de Grote Markt



Interieur van de St. Gertrudiskerk

Deze klokkentoren moet rond 1370 gebouwd zijn. De kerk is in opdracht van Jan II van Glymes uitgebreid. De opdracht hiervoor werd in 1443 aan de uit Antwerpen afkomstige Everaert Spoorwater gegeven. Nog voor dat hij zijn ontwerp kan verwezenlijken breekt er een grote stadsbrand uit. Uiteindelijk kan de bouw een jaar later van start gaan. In 1470 is de kerk klaar en wordt hij door de bisschop van Luik ingewijd.

Bergen op Zoom kent een tijd van grote economische bloei door de inkomsten van de jaarlijkse jaarmarkten en koudemarkten. Omdat Bergen op Zoom zo sterk groeit, willen de heren van Bergen op Zoom en het kapittel de kerk uitbreiden. Hiervoor wordt Antoon I Keldermans aangewezen als opvolger van Spoorwater. Zijn ontwerp voor de grotere kerk wordt het Nieuw Werck genoemd.

In 1505 start het werk aan het Nieuwe Werck. Tussen 1505 en 1526 wordt een driebeukig dwarsschip gebouwd en tussen 1539 en 1563 volgt de Sacramentskapel, die ook dienst zal doen als grafkelder voor de heren van Bergen op Zoom. Helaas is het gedaan met de bloei van Bergen op Zoom en in 1563 wordt de bouw wegens geldgebrek gestaakt. Het Nieuwe Werck brokkelt langzaam af en wordt een ruïne. Als de hervormden de kerk na de beeldenstorm van 1530 overnemen, worden de katholieken uit de kerk verdreven. Vanaf 1580 zal de kerk enkele eeuwen door het leven gaan als Grote Kerk tot de jaren 60 van de twintigste eeuw. In 1607 wordt het dak gedicht van het Nieuwe Werck, dit was het laatste werk, hierna verpauperde de ruïne verder.

In 1698 wordt de ruïne van het Nieuwe Werck verkocht en tussen 1699 en 1700 wordt het Nieuwe Werck gesloopt ten behoeve van bouwmateriaal voor de vestingwerken van de stad (naar ontwerp van Menno van Coehoorn). De open plek die ontstond vormde tot sinds kort het Thaliaplein. De vestingwerken zijn intussen weer geslecht.

In 1747 is de Sint-Gertrudiskerk bij de belegering van Bergen op Zoom door de Fransen voor een groot deel door brand verwoest. De bovenkant van de toren is bij de herbouw in 1750 gewijzigd naar zijn uiteindelijke vorm, die leidde tot de naam van Peperbus.

De Peperbus is tussen 1951 en 1952 grondig gerenoveerd. In 1966 werd de kerk door de hervormden overgedragen aan de gemeente. De overheid zou gaan restaureren en dan werd er wel naar nieuw gebruik gezocht. Op 10 april 1972 brak bij restauratiewerkzaamheden een brand uit waarbij het koor en het dwarschip van de kerk verloren zijn gegaan. Het gehele interieur inclusief het 18e-eeuwse pijporgel gingen verloren. In de jaren '80 werd weer begonnen met restauratie. Het complete dak van het middenschip en zijbeuken, dat ernstig was beschadigd, werd vervangen door een plat grinddak. Alleen van de dwarsbeuk en koor bleef het dak gespaard. Over wat er daarna moest gebeuren overlegde de gemeente Bergen op Zoom met de katholieke parochies en de voormalige eigenaresse, de hervormde gemeente. Het plan kwam op het volgende neer: De gemeente zou het gebouw in eigendom en dus in onderhoud houden. Twee parochies in het centrum van de stad zouden gaan fuseren, hun gebouwen afstoten en hoofdgebruiker worden van de Sint Gertrudiskerk. En de hervormde gemeente kreeg een beperkt gebruiksrecht. Het grote voordeel van deze overeenkomst was dat de lege gerestaureerde kerk in een keer gemeubileerd zou worden met de inboedel die uit de beide katholieke kerken zou overblijven, waaronder twee kansels, bijzondere Vlaamse biechtstoelen, een Ibach pijporgel uit 1863 en een nog ouder koororgel.

De herstelwerkzaamheden duurden tot 1987. Hierna werd de kerk opnieuw ingewijd door de bisschop van Breda, Mgr. H. Ernst, en in gebruik genomen.



Vanaf 1974 wordt tijdens de "Vastenavond" (carnaval) de Peperbus aangekleed. De toren wordt dan voorzien van een enorme kiel, armen, een rode zakdoek en van een gezicht. Tijdens de Kindervastenavond heeft hij ook een stem, zodat hij als allergrootste boer van het Krabbegat (Bergen op Zoom) mee kan spelen en iedereen naar hem op kan kijken.

Bron: - Wikipedia  
- Vastenavond uitgeleed! 't Veldteke, Krabbegat 2000